

Klargörande från Naturvårdsverket - verkets syn på uttag av avverkningsrester

Det är naturligtvis inte så att tillgångarna på biobränslen från skogen varierar så värst mycket. Avverkningsnivån bestäms i stort den tillgängliga mängden av grenar och toppar.

Däremot kan bedömningarna av vad som är möjligt att ta ut från skogen med hänsyn till begränsningar av olika slag skilja mellan olika aktörer beroende på vilket perspektiv man har. Naturvårdsverket utgår ifrån vad som bedöms vara långsiktigt möjligt att ta ut med hänsyn till skogens näringsbehov och den biologiska mångfalden.

2021

I projekt Sverige 2021 – Skogsbruk, som nyligen slutrapporterats (*"Framtidens skogsbruk", rapport 4784 från Naturvårdsverket*), bedöms den totala produktionen av biobränsle per år uppgå till 130–135 TWh, varav 100–105 TWh från skogen.

Tidigare – i en rapport från NUTEK 1996, har Naturvårdsverket tillsammans med NUTEK, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen bedömt att det är miljömässigt möjligt att ta ut 140–160 TWh biobränslen från jord- och skogsbruk år 2020.

I det senare fallet rörde det sig om en konsekvensbeskrivning av ett givet scenario, där produktionen av biobränsle till följd av avverkningen antogs ligga på en högre nivå än i 2021-projektet och där dessutom en betydande mängd stamved utnyttjades för energiändamål, som i SIMS beräkning. Förutsättningarna var således olika. Det är därför resultaten blir olika.

Avverkningsnivå

En avverkningsnivå på 84 miljoner m³sk per år (2021) från gallring och slutavverkning ger avverkningsrester motsvarande 30–34 TWh värmeenergi vid förbränning. Varje avverkad skogs-

kubikmeter beräknas då ge ett tillskott på 20 procent hyggesrester i form av grenar och toppar, exklusive barren.

Kväve

Barren och löven innehåller en mycket stor del av trädens förråd av kväve och mineraler. Därför anser vi att det är viktigt att direkt avskilja dessa och återbörda näringen till marken. Dessutom innebär denna recirkulation av kväve att behovet av gödsling för att upprätthålla produktionsnivån hos skogen minskar.

Särskilt i de delar av landet, som har högt kvävedefall idag, skulle tillförsel av kvävegödsel innebära kraftigt ökade risker för läckage av kväve.

Endast ett uttag

Hur mycket avverkningsrester, med undantag för stamved och en del grövre grenar och toppar, som kan komma till användning i praktiken år 2021 måste uppskattas mycket försiktigt. Uthållig produktion, som inte minskar markens långsiktiga produktionsförmåga och inte heller försämrar förutsättningarna för den biologiska mångfalden, förutsätter enligt de bedömningar som gjorts i 2021-projektet endast ett uttag per omloppstid, i form av hyggesrester från slutavverkning.

Totalt ger det en övre nivå för det praktiska uttaget per år på 20–25 TWh värmeenergi. Hänsyn tas då till olika ekonomiska och tekniska hinder för uttagen, samt till det stora behovet av att öka mängden död ved i våra skogar.

Död ved behövs

Sett ur den biologiska mångfaldens perspektiv tillhör bristen på död ved de mest kritiska frågorna för skogen. Hyggesrester, till exempel döda träd, vrakad stamved samt grövre toppar och grenar utgör värdefull näring för

många arter. Naturvårdsverket har nyligen föreslagit att mängden död stamved i skogen bör uppgå till 5 m³sk per hektar år 2010. Idag är den mängden mindre än hälften.

Räkna ej in stamved

Delar av stamveden utgör alltid en råvara för skogsbränsle. Dessa tillgångar är emellertid mycket svåra att uppskatta mängdmässigt. De växlar påtagligt med skogskonjunkturerna och varierar även efter markägarens inriktning på sitt skogsbruk. Även tillgång och efterfrågan på den lokala bränslemarknaden påverkar inriktningen, liksom prisskillnader mellan olika sortiment samt skattelagstiftningen. Inom projekt Sverige 2021 – Skogsbruk, med dess långa perspektiv, har vi därför varit försiktiga och valt att inte räkna in den osäkra post som stamveden utgör.

Aska

Askan har betydelse för att förstärka marken med mineralämnen. Den skogliga markforskningen pekar på att näringsbrist kan uppstå efter stora virkesuttag. Askan kompenserar inte, genom sin brist på kväve den minskade produktionen, som blir resultatet om man tar ut större delen av hyggesresterna. Vedaska som återförs till skogsmarken har inte heller samma goda egenskaper för humusbildning, som det naturliga kretsloppet har när avverkningsrester får förmultna.

Konjunkturen

Tillgången på hyggesrester och gallringsvirke beror till stor del på skogsindustrins kvalitetskrav och på konjunkturen.

Kunskaperna om de ekologiska effekterna av biobränsleuttag och askåterföring är fortfarande ofullständiga.

Nya forskningsråden kan

dock förhindra bilden av vilka restriktioner som behövs för att upprätthålla skogens långsiktiga produktionsförmåga och mångfalden. Faktorerna ovan kan påverka framtiden i båda riktningarna.

Högre uttag möjligt

En högre uttagspotential är dock inte omöjlig om gallringsvirke kan utnyttjas för att producera energi och om metoderna för skogsskötsel förändras så att energi- och virkesproduktion kan integreras bättre.

Inga förhandlingar

Personer som på olika sätt medverkat i projekt Sverige 2021 – Skogsbruk har självfallet inte haft något mandat att bedriva förhandlingar. Däremot har skogsbränslefrågan diskuterats i projektets styrgrupp bland annat. Bedömningarna vilar alltså på en rätt hög grad av samstämmighet.

Jag vill gärna tillägga att flera skogsforskare anser att redan dagens uttag av stamved leder till att förråden av näring utarmas på många håll, om man inte kompenserar för näringsuttaget genom att gödsla. Uttagen av avverkningsrester ökar behovet av kompensation ytterligare – något som kan bli svårt att motivera av miljöskäl. □

Av Klas Österberg,
Naturvårdsverket

Redaktionen frågar:

1. Är verkligen Klas Österbergs åsikter lika med Naturvårdsverkets samlade bedömning?
2. Gäller bedömningen även i det sammanhanget då man också prövar de totala energialternativen som Sverige har 2021 då man väger olika alternativ mot varandra?
3. Vilka är de energialternativ som Naturvårdsverket förespråkar för 2021?